



พระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยความรับผิดชอบ
ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

นางสาวสุรภา ศรีเมือง
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย

บทความใช้เพื่อการนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

รายการเจตนารมณ์กฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

**พระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยความรับผิดชอบ
ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**

เรียบเรียง : สุรภา ศรีเมือง

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการทั่วไปแล้ว ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการเฉพาะเรื่อง เจาะจงอีกเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะกล่าวถึงกฎหมายเกี่ยวกับอาหาร และยา อาหารและยา อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายแยกคนละฉบับกัน กล่าวคือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ โดยกฎหมายทั้งสองฉบับมีเจตนารมณ์ทางกฎหมายและโครงสร้างคล้ายคลึงกัน

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติอาหารฯ และเจตนารมณ์พระราชบัญญัติยาฯ มีเจตนารมณ์ในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคเกี่ยวกับอาหาร หรือการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคเกี่ยวกับยา นอกจากเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว โครงสร้างของกฎหมายทั้งสองฉบับ ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ โดยผ่านมาตรการทางกฎหมายสองมาตรการหลัก ได้แก่ การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยเกี่ยวกับอาหารและยา กับ การกำหนดให้มีองค์กรกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องโดยตรง

การควบคุมการประกอบกิจการเกี่ยวกับอาหารนั้น พระราชบัญญัติอาหารฯ ได้กำหนดมาตรการควบคุมการประกอบกิจการเกี่ยวกับอาหารโดยกำหนดให้การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับอาหารจะกระทำได้อาจต้องได้รับใบอนุญาต ตั้งแต่ขั้นตอนตั้งโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่าย ตามมาตรา ๑๔ และการนำเข้าซึ่งอาหารเพื่อจำหน่าย ตามมาตรา ๑๕ การย้ายสถานที่ผลิต สถานที่นำเข้า หรือสถานที่เก็บอาหาร ตามมาตรา ๒๑ ทั้งนี้ผู้ให้อนุญาต คือ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย ตามมาตรา ๔

การควบคุมการประกอบกิจการเกี่ยวกับยานั้น มีหลักการปรากฏในพระราชบัญญัติยาฯ มาตรา ๑๒ ว่า ห้ามมิให้ ผู้ใดผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบัน และกำหนดให้การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับยาจะกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต ทั้งนี้ผู้ให้อนุญาต คือ ...

นอกจากนี้พระราชบัญญัติยายังกำหนดมาตรการควบคุมการโฆษณาขายยาเป็นการเฉพาะอีกด้วย กล่าวคือ การโฆษณาขายยาต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ตามมาตรา ๘๘ เช่น ไม่โฆษณาโอ้อวดสรรพคุณยา หรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถรักษาโรค หรือความเจ็บป่วยได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ ไม่แสดงสรรพคุณยาเกินความเป็นจริง ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยาหรือเป็นส่วนประกอบของยา ซึ่งความจริงไม่มีวัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา ทั้งนี้การโฆษณาขายยาต้องกระทำโดยใช้ถ้อยคำสุภาพ และจะใช้กระทำโดยวิธีแถมพกรหรือออกสลากรางวัลก็ได้ ตามมาตรา ๙๐

การควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจในส่วนเกี่ยวกับอาหาร ในพระราชบัญญัติอาหารฯ กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาหารต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตที่ได้รับแต่ละกรณีโดยเคร่งครัด

- ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตย้ายสถานที่ผลิต สถานที่นำเข้า สถานที่เก็บอาหาร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต มาตรา ๒๑

- กรณีได้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่าย ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตผลิต นำเข้า หรือเก็บอาหารนอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต ตามมาตรา ๒๐

- ห้ามโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จ ตามมาตรา ๔๐

- การควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจในส่วนเกี่ยวกับยา ในพระราชบัญญัติยา แบ่งเป็นสามกรณี ได้แก่ กรณีที่หนึ่ง การกำหนดข้อห้ามในประการต่างๆ เช่น ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตผลิต หรือขายยาแผนปัจจุบันนอกสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่เป็นการขายส่ง ห้ามผลิตหรือขายยาแผนปัจจุบันไม่ตรงตามประเภทของใบอนุญาต

กรณีที่สอง การกำหนดหน้าที่เฉพาะ ได้แก่ การจัดให้มีเภสัชกรปฏิบัติหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด และการปฏิบัติหน้าที่ตามที่พระราชกำหนดกำหนด

กรณีผู้รับอนุญาตผลิตยาแผนปัจจุบัน ต้องจัดให้มีป้าย ณ ที่เปิดเผยหน้าสถานที่ผลิตยา ป้ายแสดงชื่อตัว ชื่อสกุลและวิทย์ฐานะของผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และเวลาที่ปฏิบัติการ การจัดให้มีการวิเคราะห์วัตถุพิษและยาที่ผลิตขึ้นก่อนนำออกจากสถานที่ผลิต โดยมีหลักฐานแสดงรายละเอียดของการวิเคราะห์ทุกครั้งซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่าห้าปี การจัดให้มีฉลากตามที่ขึ้นทะเบียนไว้โดยฉลากต้องแสดงรายการต่างๆตามที่พระราชบัญญัติกำหนด

ส่วนกรณี ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ผู้รับอนุญาตมีหน้าที่ เช่น การจัดให้มีป้าย ณ ที่เปิดเผยหน้าสถานที่ขายยาที่ระบุไว้ในใบอนุญาตซึ่งเห็นได้ง่ายจากภายนอกอาคาร การจัดให้มีการแยกเก็บยาสำหรับสัตว์เป็นส่วนสัดส่วนจากยาอื่นๆ การจัดให้มีที่เป็นส่วนสัดส่วนสำหรับปรุงยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบัน การจัดให้ฉลากที่ภาษาและหีบห่อบรรจุอาจมีอยู่ครบถ้วน การทำบัญชียาที่ซื้อและขาย

กรณีที่สามการแจ้งการเลิกกิจการเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันเลิกกิจการ การควบคุมความปลอดภัยของอาหารและยา กรณี อาหาร

นอกจากมาตรการการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาหารแล้ว พระราชบัญญัติอาหารฯ ยังได้กำหนดมาตรการควบคุมอาหารไว้โดยตรงด้วย เพื่อให้ถูกสุขลักษณะ โดยกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่ายจำหน่ายซึ่งอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน ตามมาตรา ๒๕

- อาหารไม่บริสุทธิ์ คือ อาหารที่มีสิ่งน่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจ็บปวยอยู่ด้วย อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจือปนอยู่ในอัตราที่อาจเป็นเหตุให้คุณภาพของอาหารลดลง อาหารที่ได้ผลิต บรรจุ หรือเก็บรักษาไว้โดยไม่ถูกสุขลักษณะ หรืออาหารที่ผลิตจากสัตว์เป็นโรคอันอาจติดต่อถึงคนได้

- อาหารปลอม ได้แก่ อาหารที่ได้สับเปลี่ยนใช้วัตถุอื่นแทนบางส่วน หรือคัดแยกวัตถุที่มีคุณค่าออกเสียทั้งหมดหรือบางส่วน และจำหน่ายเป็นอาหารแต่อย่างนั้น อาหารที่ไม่ถูกต้องตามคุณภาพ หรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดอาหารที่มีฉลากเพื่อลวง หรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดในเรื่องคุณภาพ ปริมาณ ประโยชน์ หรือ ลักษณะพิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่และประเทศที่ผลิต

- อาหารผิดมาตรฐาน ได้แก่ อาหารที่ไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด แต่ไม่ถึงขนาดเป็นอาหารปลอม

กรณียา

พระราชบัญญัติยาฯ ได้กำหนดมาตรการควบคุมยาไว้โดยตรง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค โดยกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาปลอม ยาผิดมาตรฐาน ยาเสื่อมคุณภาพ ยาที่มีได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา ยาที่ทะเบียนตำรับยาถูกยกเลิก ตามมาตรา ๗๒

- ยาปลอม เช่น ยาหรือวัตถุที่ทำเทียมทั้งหมดหรือบางส่วนว่าเป็นยาแท้ ยาที่แสดงชื่อว่าเป็นยาอื่น หรือแสดงเดือน ปี ที่ยาสิ้นอายุ ซึ่งมีใช่เป็นความจริง ยาที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือที่ตั้งสถานที่ผลิตยา มีใช่ความจริง ยาที่แสดงว่าเป็นยาตามตำรับที่ขึ้นทะเบียนไว้ซึ่งมีใช่ความจริง ยาที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน ถึงขนาดที่ปริมาณหรือความแรงของสารออกฤทธิ์ขาดหรือเกินกว่าร้อยละ ๒๐ จากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุด ซึ่งกำหนดไว้ในตำรับยาที่ขึ้นทะเบียนไว้

- ยาผิดมาตรฐาน ได้แก่ ยาที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามมาตรฐานโดยปริมาณหรือความแรงของสารออกฤทธิ์ขาดหรือเกินจากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุดที่กำหนดไว้ในตำรับยาที่ขึ้นทะเบียน แต่ไม่ถึงขนาดเป็นยาปลอม หรือยาที่ผลิตขึ้นโดยความบริสุทธิ์หรือลักษณะอื่นที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของยาผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในตำรับยาที่ขึ้นทะเบียนไว้หรือตำรับยาที่รัฐมนตรีสั่งแก้ไขทะเบียนตำรับยาแล้ว

- ยาเสื่อมคุณภาพ ได้แก่ ยาสิ้นอายุตามที่แสดงไว้ในฉลาก และยาที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับยาปลอม หรือยาผิดมาตรฐาน

เพื่อประโยชน์ในการบังคับการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย พระราชบัญญัติอาหารฯ ก็นำพระราชบัญญัติยาฯ ก็นำต่างได้กำหนดให้มีองค์กรกำกับดูแลไว้โดยตรง ในส่วนที่เกี่ยวกับอาหาร ได้แก่ คณะกรรมการอาหาร และในส่วนเกี่ยวกับยา ได้แก่ คณะกรรมการยา

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอาหาร โดยพระราชบัญญัติอาหารฯ กำหนดให้ผู้อนุญาต (เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา) มีอำนาจหน้าที่อนุญาตโดยตรงเกี่ยวกับการผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายและการนำเข้าอาหารเพื่อจำหน่ายและกำหนดให้รัฐมนตรีรักษาการ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข) มีอำนาจหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมอาหาร ดังนั้นคณะกรรมการอาหารจึงมีอำนาจหน้าที่แต่เพียงให้คำแนะนำหรือความเห็นแก่รัฐมนตรีรักษาการหรือผู้อนุญาตในเรื่องต่างๆ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยา โดยพระราชบัญญัติยาฯ กำหนดให้ผู้อนุญาต (เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี) มีอำนาจหน้าที่อนุญาตการผลิตยาหรือนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร หรือการอนุญาตขายยาในกรุงเทพมหานคร หรือการอนุญาตขายยาในจังหวัดที่อยู่ในเขตอำนาจนอกจากกรุงเทพมหานคร ดังนั้น คณะกรรมการยาจึงมีอำนาจหน้าที่แต่เพียงให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติยาฯ พระราชบัญญัติอาหารฯ มิได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กรณีผู้บริโภคได้รับความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดจากการบริโภคอาหารหรือการบริโภคยาไว้ โดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้นกรณีผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากอาหารหรือยาที่บริโภคเข้าไป แล้วแต่กรณี ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาหารหรือยารับผิดชอบตามฐานกฎหมายอื่น ซึ่งอาจจะได้แก่กฎหมายทั่วไป เช่น สัญญาซื้อขาย หรือ ละเมิด หรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย แล้วแต่กรณี

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑

เนื่องจากสินค้าปัจจุบันมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น การที่ผู้บริโภคตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยจึงกระทำได้อย่าง กฎหมายฉบับนี้จึงถูกตราขึ้นภายใต้แนวคิดที่ต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องการให้ความคุ้มครองและให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีพื้นฐานของหลักความผิดโดยกำหนดให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะกระบวนการผลิตและจำหน่ายสินค้าในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน ทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าและกระบวนการผลิตก็อยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตฝ่ายเดียว

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้บังคับเพื่อบรรเทาภาระแก่ผู้เสียหายในการพิสูจน์ถึง ความผิดผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าเพราะผู้เสียหายในคดีประเภทนี้มักเป็นฝ่ายเสียเปรียบในเรื่องการนำสืบถึงข้อเท็จจริง หรือข้อมูลทางเทคนิคที่ซับซ้อนในการผลิตสินค้าที่บุคคลทั่วไปไม่อาจเข้าใจได้ กฎหมายนี้จึงกำหนดหลักการใหม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายเป็นฝ่ายนำสืบอธิบายถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงเหล่านั้นแทน และหลักการสำคัญอีกประการของกฎหมายนี้คือ การกำหนดให้บุคคลที่อยู่ในสายการผลิตจนถึงการจำหน่ายสินค้าเป็นผู้ต้องรับผิดชอบทั้งหมด เนื่องจากเห็นว่าผู้ผลิตอยู่ในฐานะที่จะป้องกันไม่ให้สินค้าไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด ส่วนผู้ขายก็อยู่ในฐานะผู้ได้รับประโยชน์จากการขายสินค้า จึงมีสถานะทางการเงินที่จะรองรับภาระความเสี่ยงต่อความเสียหายเหล่านั้นได้ พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงถือเป็นกลไกสำคัญและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยและมีบทบาทในเชิงป้องกันหรือยับยั้งมิให้เกิดความเสียหายขึ้นมาอีก

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นต้นไป เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าที่ได้รับเสียหายจากการใช้สินค้าที่อันตราย

สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย บทนิยามที่สำคัญ

“สินค้า” หมายความว่า สัหาริมทรัพย์ที่ผลิต นำเข้าเพื่อขาย ผลิตผลเกษตรกรรม และหมายรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปรง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แขนเยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูล

เกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้ารวมทั้ง ลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวนหรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้าเครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ความรับผิดของผู้ประกอบการ

มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติฯ บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายใน ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะ เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ผู้ประกอบการย่อมมีความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยทันที ผู้ประกอบการจะมีความรับผิดตามพระราชบัญญัติฯเมื่อเข้าเงื่อนไขสามประการ ได้แก่ สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยตามนัยแห่งพระราชบัญญัติ ผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับสินค้านั้นเป็นผู้ประกอบการตามนัยแห่ง พระราชบัญญัติ และผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้เสียหายตามนัยแห่งพระราชบัญญัติ และความเสียหายนั้นเป็น ความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ

ความรับผิดของผู้ประกอบการเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีข้อสังเกตดังนี้

ประการที่หนึ่ง ผู้ประกอบการมีความรับผิดต่อผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย โดยไม่คำนึงว่าความเสียหายจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ หรือไม่ก็ตาม อันถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability approach) ซึ่งเป็นความรับผิดที่ไม่ต้องการ ความผิด (liability without fault) กล่าวคือ เมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการย่อมมีความรับผิดตามพระราชบัญญัติทันที ทั้งนี้จากเหตุผลสองประการ คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ ผลิตสินค้าหรือสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้อันเห็นของผู้ประกอบการแต่ เพียงผู้เดียว ความรับผิดของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติฯ แตกต่างจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็น ความรับผิดเพื่อความผิด (liability with fault)

ประการที่สอง ความรับผิดของผู้ประกอบการในที่นี้เป็นความรับผิดเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือสินค้าที่เป็นอันตรายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (Unreasonably dangerous) และความ ไม่ปลอดภัยหรือความเป็นอันตรายของสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหาย ไม่ว่าความไม่ ปลอดภัยหรือความเป็นอันตรายนั้นจะเกิดจากกระบวนการในการผลิต การออกแบบ หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า วิธีใช้ หรือคำเตือน

ประการที่สาม เนื่องจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายอาจมีผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องหลายคน เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ดังนั้น ผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติจึงได้แก่ ผู้ประกอบการทุกคนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการจึงมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบแบบลูกหนี้ร่วม ตามมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงไซร์ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สินเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียวก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสินเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง)

ประการที่สี่ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายและนำมาซึ่งความรับผิดชอบของผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว กล่าวคือ สินค้านั้นได้หลุดจากการครอบครองของผู้ประกอบการโดยความสมัครใจ ของผู้ประกอบการแล้ว โดยผู้ประกอบการได้นำสินค้านั้นออกวางจำหน่ายในท้องตลาดและมีผู้บริโภคคนหนึ่งได้ซื้อสินค้านั้นไปแล้ว เป็นการที่ผู้ประกอบการนำความเสี่ยงภัย ที่มีอยู่ในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปแพร่กระจายสู่บุคคลทั่วไปในท้องตลาด ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นจะเป็นผู้ซื้อหรือเป็นผู้ใช้สินค้านั้นหรือไม่ อีกนัยหนึ่งคือ บุคคลใดก็ตามที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ

เหตุหลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ

ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเป็นเพียงความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พระราชบัญญัติฯ จึงมีได้กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทุกกรณี หากได้กำหนดเหตุบางประการที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดชอบไว้ด้วย ดังนี้

มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติฯ บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

- (๑) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (๒) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (๓) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแม้ผู้ประกอบการจะมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติฯ โดยทันทีเมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ แต่ผู้ประกอบการอาจไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้นหากผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์ถึงเหตุหลุดพ้นความรับผิดชอบตามที่พระราชบัญญัติมาตรา ๗ กำหนดไว้ได้

เหตุหลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการนำมาซึ่งข้อสังเกตดังนี้

ประการที่หนึ่ง เมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการย่อมมีความรับผิดชอบตามกฎหมายโดยทันทีตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด แต่หากผู้ประกอบการต้องการหลุดพ้นความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการย่อมมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุหนึ่งเหตุใดดังกล่าวข้างต้น แต่อย่างไรก็ดีผู้เสียหายก็ยังคงมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางประการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของ

ผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด และไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยนัยดังกล่าวเมื่อผู้เสียหายได้พิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นย่อมมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ทันที

ประการที่สอง ผู้ประกอบการจะยก เหตุสุดวิสัย ขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติย่อมมีอาจรกระทำได้ แม้โดยทั่วไปแล้ว เหตุสุดวิสัยจะเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดชอบหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัตินี้จึงไม่อาจยกเหตุหลุดพ้นความรับผิดชอบเกี่ยวกับพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด

ขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ

ขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการหรือขอบเขตความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครอง ปรากฏอยู่ในมาตรา ๑๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“ นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามปี ภริยา บุพการี หรือ ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(๒) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย ภายหลังการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่าขอบเขตความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แบ่งเป็นสองระดับ ได้แก่ (๑) ความเสียหายพื้นฐาน (๒) ความเสียหายต่อยอด

ความเสียหายพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ความเสียหายเพื่อละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ ความเสียหายใดๆต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลนั้นนั่นเอง ทั้งนี้ความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

ความเสียหายต่อยอด เป็นการครอบคลุมความเสียหายในสองลักษณะ ได้แก่

(๑) ความเสียหายต่อจิตใจ (๒) ความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษของผู้ประกอบการ

(๒) ความเสียหายต่อจิตใจ

โดยหลักแล้ว ความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายลักษณะหนึ่งที่ได้รับควบคุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในฐานะเป็นความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นจากการกระทำละเมิดและมีใช้ความเสียหายที่เป็นตัวเงินแต่อย่างไรก็ตาม ตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ในหลายคดีไม่กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจให้แก่ผู้เสียหายที่ร้องขอ เพื่อให้เกิดความชัดเจนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายและการใช้บังคับพระราชบัญญัติฯ จึงได้บัญญัติถึงความเสียหายลักษณะดังกล่าวโดยชัดแจ้ง และใช้ถ้อยคำเรียกโดยชัดแจ้งว่า ความเสียหายต่อจิตใจ อีกทั้งได้กำหนดนิยามของความเสียหายไว้ด้วย กล่าวคือ ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ไว้ด้วย

(๓) ความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษของผู้ประกอบการ

กล่าวคือ หากปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมประการหนึ่งประการใดเกี่ยวกับ พฤติการณ์พิเศษ ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น ผู้ประกอบการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ มิได้รู้ เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือ เมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ในกรณีเช่นนั้น ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติมขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดให้ผู้เสียหายได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น

ข้อสังเกต

ประการที่หนึ่ง ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์พิเศษของผู้ประกอบการเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เสียหายย่อมมีหน้าที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงเช่นนั้นเพื่อให้ศาลพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทนี้เพิ่มเติมขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดให้เพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย ทรัพย์สิน และความเสียหายต่อจิตใจ ถ้ามี

ประการที่สอง ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษให้แก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์พิเศษของผู้ประกอบการดังตัวอย่างที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวข้างต้น เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วยก็เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ศาลนำมาใช้พิจารณากำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนพิเศษนี้ด้วยเช่นกัน

๒.๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒.๑.๑ ความรับผิดตามหลักกฎหมายสัญญา (Contractual or Warranty Liability)

ความรับผิดตามสัญญาอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) และหลักของความศักดิ์ในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา (The Autonomy of the will-Private Autonomy) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ เอกเทศสัญญา ลักษณะ ๑ ชื่อขาย ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ขายไว้ประการหนึ่งคือ ผู้ขายต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ปราศจากความชำรุดบกพร่อง ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) ลักษณะทั่วไปของความชำรุดบกพร่อง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๗๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ว่าผู้ขายต้องรับผิด” จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว กรณีที่จะถือว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายมีความชำรุดบกพร่องเมื่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ๓ กรณี ดังนี้

ก. เสื่อมราคา ราคาในที่นี้หมายถึงราคาที่ซื้อขายกัน

ข. เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้ตามปกติ การพิจารณาประโยชน์ที่มุ่งจะใช้ตามปกติต้องพิจารณาจากจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ปกติประเพณี หรือมาตรฐานวิญญูชน

ค. เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งหมายโดยสัญญา

ความชำรุดบกพร่องอันเป็นเหตุให้ผู้ขายต้องรับผิดนั้นจะต้องเป็นความชำรุดบกพร่อง ที่มีอยู่ก่อนหรือในขณะที่ส่งมอบ หากความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นภายในหลังการส่งมอบ

(๒) บุคคลที่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้า

บุคคลที่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าคือ ผู้ขาย ซึ่งผู้ขายยังคงต้องรับผิดในความบกพร่องของสินค้า แม้มิได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้า ถือเป็นความรับผิดที่ไม่ต้องอาศัยความผิดของผู้ขาย (Liability without Fault) ดังนั้น ผู้ซื้อไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ขายได้ขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง

ในประเด็นเรื่องค่าเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องที่สามารถเรียกได้ตามมาตรา ๒๒๒ มีความเห็นแตกต่างกันของนักวิชาการวิชาการสองฝ่าย เกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดของผู้ขายตามมาตรา ๔๗๓ โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ความรับผิดของผู้ขายจำกัดเฉพาะความเสียหายต่อตัวทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายอย่างอื่นด้วย มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ผู้ขายต้องรับผิดอย่างไม่สิ้นสุด แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ผู้ขายจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องทั้งหมดของผู้ซื้อ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินอื่น ๆ ศาลฎีกาได้มีแนวทางไปในแนวทางที่สามารถเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากค่าเสียหายที่เกิดกับตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเท่านั้น แต่ค่าเสียหายดังกล่าวต้องเป็นค่าเสียหายที่สามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าด้วย โดยมีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๘๑/๒๕๓๓ โจทก์ซื้อกระป๋องสำหรับบรรจุปลาแก่น้ำซอสมะเขือเทศจากจำเลยเมื่อกระป๋องดังกล่าวเป็นสนิม และมีความชำรุดบกพร่องอย่างอื่นซึ่งเป็นผลมาจากการผลิตของจำเลย อันเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมาย โดยสัญญาจำเลยต้องรับผิดชดเชยใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๗๒ แม้โจทก์จะรับของจากจำเลยโดยไม่ไต่เอื้อน แต่ขณะที่มีการ

ส่งมอบของนั้น ความชำรุดบกพร่องยังไม่เป็นอันเห็นประจักษ์ จำเลยก็หาพ้นจากความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๗๓ (๒) ไม่ จำเลยทราบดีว่า โจทก์ซื้อกระป๋องดังกล่าวเพื่อนำไปขายต่อให้แก่ผู้ซื้อในประเทศพม่า การที่โจทก์ต้องเสียค่าขนส่งกระป๋องทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่อง ไปให้ผู้ซื้อเพิ่มเติม จึงเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ซึ่งจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว แม้โจทก์จะนำสืบจำนวนค่าเสียหายส่วนนี้ไม่ได้แต่แน่ชัดศาลที่กำหนดให้โจทก์ตามควรแก่พฤติการณ์”

(๔) ภาระการพิสูจน์และอายุความ

ก. ภาระการพิสูจน์ ความรับผิดตามมาตรา ๔๗๒ เป็นข้อยกเว้นของหลัก ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) โดยและเป็นผู้รับผิดที่ไม่อาศัยความผิดของผู้ขาย (Liability without Fault) และผู้ซื้อมีการพิสูจน์เพียง ๓ ประการ คือ ๑) ผู้ซื้อและผู้ขายมีสัญญาซื้อขายระหว่างกัน ๒) สินค้ามีความชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และความชำรุดบกพร่องจะต้องมีอยู่ก่อนหรือขณะทำสัญญาซื้อขาย และ ๓) ความชำรุดบกพร่องของสินค้าทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหาย

ข. อายุความ ผู้ซื้อจะต้องฟ้องร้องให้ผู้ขายให้รับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง

(๕) เหตุยกเว้นความรับผิด

ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. เหตุยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย มี ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ผู้ซื้อได้อาศัยอยู่แล้วในเวลาที่ซื้อขายทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้หากใช้ความระมัดระวังในระดับของมาตรฐานวิญญูชน ๒) ความชำรุดบกพร่องนั้นเห็นประจักษ์ในเวลาที่มีการส่งมอบแต่ผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินไว้โดยมิได้อิดเอื้อน และ ๓) ผู้ซื้อได้ซื้อทรัพย์สินมาจากการขายทอดตลาด

ข. เหตุยกเว้นความรับผิดโดยสัญญา

ผู้ขายและผู้ซื้อสามารถตกลงกันให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้า ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา ตราบเท่าที่ข้อตกลงดังกล่าวนี้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๘๓ บัญญัติว่า “คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าผู้ขายไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิก็ได้”

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ขึ้น เพื่อกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรม และความไม่สงบสุขในสังคมอันเกิดจากผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเอาเปรียบคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ซึ่งมาตรา ๖ ได้บัญญัติไว้ว่า “ข้อสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้บริโภค จะมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ เพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือเหตุแห่งการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะทำสัญญา ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น” ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวหากเป็นการซื้อขายสินค้าโดยผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการค้าหรือวิชาชีพ จะตกลงยกเว้นความรับผิด

ในความชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ได้ เว้นแต่ผู้ซื้อจะรับรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าแล้ว ในขณะที่ได้ทำสัญญา แม้กฎหมายจะให้สิทธิในการตกลงยกเว้นความรับผิด ข้อตกลงนั้นก็ใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณี เท่านั้น ดังนั้น ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๘๓-๔๘๕ จะนำมาใช้ บังคับเฉพาะกับกรณีที่ผู้ขายมิใช่ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพเท่านั้น แต่หากเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ ประกอบธุรกิจด้วยกันย่อมสามารถตกลงยกเว้นความรับผิดได้ โดยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วย ข้อสัญญาที่ไม่ เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐

๒.๑.๑.๒ หลักความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิด (Negligence Liability)

ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าสามารถเรียกให้ผู้ขายหรือผู้ผลิตรับผิดตามกฎหมายลักษณะ ละเมิดได้ ความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นความรับผิดโดยผลของกฎหมาย ผู้เสียหายจึงสามารถ เรียกร้องให้รับผิดได้โดยไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ขายหรือผู้ผลิตดังเช่นการใช้สิทธิเรียกร้องตามสัญญา แต่ความรับผิด ตามกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นความรับผิดที่ต้องอาศัยความผิด (Liability with Fault) ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๐ ซึ่งมีองค์ประกอบของความรับผิด ดังนี้

(๑) มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

(๒) การกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย (Unlawfully)

(๓) มีความเสียหาย (Damage) เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น แม้จะมีการกระทำผิดกฎหมาย แต่หาก ยังไม่เกิดความเสียหายของบุคคลใด ก็ไม่ถือว่ามี การกระทำละเมิดเกิดขึ้น

นอกจากความรับผิดในทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ แล้ว ยังมีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ๔๓๗ ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเกินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้น จะต้องรับผิดเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้ โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย” โดยความรับผิดเป็น ความผิดที่ไม่ต้องการองค์ประกอบในเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ

ทรัพย์ที่จะอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรานี้คือยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล คือยานพาหนะที่ต้องอาศัยกำลังจากเครื่องจักรกลในการเคลื่อนที่ และขณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องกำลัง เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลอยู่ ยานพาหนะที่ไม่ได้เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล แต่อาศัยแรงทางกายภาพอื่น ๆ เช่น แรงคน หรือสัตว์ ไม่อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัตินี้ ทรัพย์อันตรายโดยทรัพย์อันตรายสามารถแบ่งออกได้ เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) ทรัพย์อันตรายโดยสภาพ ๒) ทรัพย์อันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ และ ๓) ทรัพย์ อันตรายโดยอาการกลไกของทรัพย์

บุคคลที่จะต้องรับผิดในความเสียหายจากยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือทรัพย์ อันตราย คือ ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือทรัพย์อันตรายอยู่ใน

ขณะที่เกิดความเสียหาย โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น แต่ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลทรัพย์สิน อาจหลุดพ้นจากความรับผิดหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุสุดวิสัย หรือความเสียหายนั้น ได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหาย แต่จะนำสืบว่าตนมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อเพื่อให้หลุดพ้นความรับผิด มิได้

(๔) บุคคลที่ต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด

บุคคลที่จะต้องรับผิดในความเสียหายคือบุคคลที่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น เช่น ความรับผิดของนายจ้าง ในมูลละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง

(๕) ขอบเขตของความรับผิด

ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิด มีทั้งค่าสินไหมทดแทน สำหรับค่าเสียหายที่สามารถคำนวณนับเป็นตัวเงินได้ (Pecuniary Loss) เช่น ค่าเสียหายต่อทรัพย์สิน ค่ารักษาพยาบาล ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู และค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณนับเป็นตัวเงินได้ (Non-Pecuniary Loss) ซึ่งตามกฎหมายได้ คือ ค่าเสียหายที่สามารถเรียกได้เมื่อมีฐานมาจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือการเสียหาย เสรีภาพ หากความเสียหายที่ได้รับเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน ผู้เสียหายไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ และการคิดค่าเสียหายศาลจะต้องใช้ดุลพินิจกำหนดให้แก่ผู้เสียหายตาม พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และศาลอาจกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าที่เสียหายจริง เพราะผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือผู้เสียหายไม่ยอมบรรเทาความเสียหายก็ได้

(๖) ภาระการพิสูจน์และอายุความ

ในการฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดนั้น อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๔/๑ ตามหลักผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นต้องพิสูจน์ ผู้ปฏิเสธหาว่ามีหน้าที่ต้องพิสูจน์ไม่ ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายกล่าวอ้างว่า ผู้กระทำได้กระทำละเมิด ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบของการ กระทำละเมิดตามที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่พยานวัตถุหรือพยานบุคคลต่าง ๆ อยู่ในความรู้เห็น หรืออยู่ใน ความครอบครองของผู้ประกอบการแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงไม่ได้รับการเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนอายุความสามารถแบ่งได้เป็น ๒ กรณี คือ

ก. ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพื่อละเมิดซึ่งไม่เป็นความผิดอาญา ผู้เสียหายต้อง ฟ้องคดีภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ข. ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพื่อละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญา ถือเป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากอายุความตามกฎหมายอาญาว่าอายุความตามกฎหมายลักษณะละเมิด การฟ้อง เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อการกระทำละเมิดจะต้องถือตามอายุความทางอาญา แต่หากอายุความทางอาญาสั้น กว่าต้องถือตามอายุความตามกำหนดลักษณะละเมิด

บรรณานุกรม

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (ธันวาคม ๒๕๖๓). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

มารยาท บุญดา (ปี ๒๕๕๒). วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ศศิธร นิลสวิท (ปี ๒๕๕๘). วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกลุ่มประเทศอาเซียนบางประเทศ,